

”Babettes Gæstebud” af Karen Blixen

Tema: Kanonforfatter

Fag: Dansk

Målgruppe: Gym, VUC, Udskolingen

E-bog: Karen Blixen: ”Babettes Gæstebud”. Oprindeligt fra 1958; denne udgave er fra Gyldendal 2017.

Sammenlign Karen Blixens to tekster på hhv. engelsk og dansk, og få eleverne til at reflektere over de valg, en oversættelse altid indebærer. Se derefter på den remediering, der sker med teksten, når den oversættes til filmmediet. Eleverne arbejder med tekstanalyse i matrixgrupper, og klassen afslutter med refleksionsspørgsmål. Vejledningen til et forløb er rettet til dansk A og er på 3 modul.

Faglige mål

Ud over kanonforfatteren Karen Blixen arbejder klassen med disse faglige mål i dansk A på stx:

- analysere, fortolke og perspektivere fiktive og ikke-fiktive tekster i alle medier
- dokumentere indblik i sprogets funktion og variation, herunder dets samspil med kultur og samfund
- demonstrere viden om og reflektere over fagets identitet og metoder

Ideer til undervisningen

Lærerens forberedelser

Lån e-bogen til klassen – se følgende vejledning om, hvordan man gør:

https://www.youtube.com/watch?v=szee3-wJyKQ&list=PLg-6DnngSFezWC8BzKJHZ_gM5u7hD2Xsi&index=5

Elevernes lektie er at læse de 4 første kapitler i bogen. Bed eleverne om at tage tid og derefter beregne, hvor lang tid det derefter vil tage dem at læse teksten færdig. Denne tid må de afsætte mellem første og anden lektion.

Første lektion

Indled med at fortælle eleverne, at Karen Blixen først skrev teksten på engelsk og siden på dansk: Babettes Feast blev trykt i Ladies Home Journal i 1950, og bogen udkom første gang på dansk under pseudonymet Isak Dinesen i 1952. Senere blev den genoversat af Karen Blixen selv og udgivet i novellesamlingen Skæbne-Anekdoter (1958). Eleverne skal arbejde med udsnit fra Blixens

tekst på engelsk og dansk, men først må de høre noget om de overvejelser, som en oversætter må gøre sig. Begynd med en introduktion til oversættelsesteori, og lad eleverne reflektere over sprogets samspil med kultur og samfund, når de er færdig med øvelsen.

Introduktionen kan bestå af, at læreren viser Anne Schjoldager opstilling med 12 forskellige - overlappende – mikrostrategier (fra "Understanding translation"). Disse strategier anvendes på ord-, frase- og sætningsniveau.

1. Direct transfer - at overføre et ord direkte fra kildeteksten til måltæksten uden at oversætte det
2. Calque - en kalke; at oversætte direkte og uidiomatisk
3. Direct translation - at oversætte direkte, men idiomatisk
4. Oblique translation - at oversætte meningen frem for ordret
5. Explication - at gøre noget, der er implicit, eksplicit
6. Paraphrase - at parafrasere eller omformulere
7. Condensation - at kondensere en sætning eller et udtryk, så det bliver kortere
8. Adaptation - at tilpasse et ord eller et udtryk til målkulturen; det klassiske eksempel er "Babe Ruth" → "Allan Simonsen"
9. Addition - at tilføje noget
10. Substitution - at erstatte ordet eller frasen med noget andet
11. Deletion - at slette noget
12. Permutation - at gengive et element et andet sted, fx at erstatte ét rimmønster med et andet

Den professionelle oversætter [Kirsten M. Øveraas](#) giver følgende eksempel på en oversættelse fra norsk til dansk: (..) "her kan jeg oversætte "Arbeiderpartiet" til "Socialdemokratiet" (adaptation) eller til "det norske socialdemokratiske parti" (explication) eller til "regeringspartiet" (explication), eller til "partiet" (condensation) eller til "Arbeiderpartiet" (direct transfer) eller til "Arbejderpartiet" (direct translation) (..)".

Inddel eleverne i 6 grupper, og lad dem reflektere over forskellene mellem Karen Blixens to tekster: "Hvilke strategier har Karen Blixen valgt i sin fordanskning af teksten? Inddrag ovennævnte oversættelsestrategier i jeres argumentation."

Gruppe 1

In Norway there is a fjord – a long narrow arm of the sea between tall mountains – named Berlevaag Fjord. At the foot of the mountains the small town of Berlevaag looks like a child's toy-town of little wooden pieces painted gray, yellow, pink and many other colors. (...)

These two ladies had a French maid-of-all-work, Babette (...) But the true reason for Babette's presence in the two sisters' house was to be found further back in time and deeper down in the domain of human hearts.

Der er i Norge en lang, snæver fjord mellem høje fjelde, der hedder Berlevåg fjord. Ved fjeldenes

fod ligger Berlevåg by som et barns legetøjsby af små træklodser malede i grå, gule og hvide, rosa og andre kulører. (...)

De to provstedøtre havde en fransk tjenestepige, der hed Babette (...) Men den virkelige og oprindelige forklaring på Babettes tilstedeværelse i de to søstres hus lå mere end fjorten år tilbage i tiden og var at finde dybere inde, i hjertets lønlige verden.

Gruppe 2

Its members renounced the pleasures of this world, for the earth and all that it held to them was but a kind of illusion, and the true reality was the New Jerusalem toward which they were longing. They swore not at all, but their communication was yea yea and nay nay, and they called one another Brother and Sister.

Denne retnings tilhængere forsagede verdens glæder, jorden og alt hvad dens var. Disse var dem kun gøglebilleder, og den sande virkelighed, mod hvilken de droges med dyb hjemve, var det ny Jerusalem. De tog ikke Herrens navn forfængeligt, deres tale var ja, ja og nej, nej, og de kaldte hinanden broder og søster.

Gruppe 3

The Dean had married late in life and by now had long been dead. His disciples were becoming fewer in number every year, whiter or balder and harder of hearing; they were even becoming somewhat querulous and quarrelsome, so that sad little schisms would arise in the congregation.

Provsten havde giftet sig sent i livet og var nu for længe siden lykkeligt hjemkaldt og hjemvendt. Hans disciple blev med hvert år færre, mere tunghøre, mere hvidhårede eller skaldede. Ja, det kunne ske, at de også blev mere utålmodige og vredagtige, og at der opstod bedrøvelige stridigheder og skismer i menigheden.

Gruppe 4

All the same they had upset the peace of heart of two gentlemen from the great world outside Berlevaag.

He was about to leave in dumb despair when on the thresh-old he suddenly seized her hand and pressed it to his lips.

'I am going away forever!' he cried. 'I shall never, never see you again! For I have learned here that Fate is hard, and that in this world there are things which are impossible!'

Dog var det sket, at de havde bevæget og foruroliget to hjerter, og havde grebet ind i to skæbner, fra den store verden uden for Berlevåg.

Han skulle just til at tage af sted i helt stum fortvivelse, da han pludselig fik mod til at gribe hendes hånd og presse den til sine læber.

„Jeg drager bort for evig,“ hviskede han, „og jeg får Dem aldrig, aldrig mere at se. For her har jeg lært at skæbnen er hård og ubønhørlig, og at der i denne verden er ting, som er umulige.“

Gruppe 5

While the other young officers talked of their love affairs, he was silent on his. For seen from the officers' mess, and so to say with its eyes, it was a pitiful business. How had it come to pass that a lieutenant of the hussars had let himself be defeated and frustrated by a set of long-faced sectarians, in the bare-floored rooms of an old Dean's house?

Når de andre unge officerer talte om deres kærlighedshistorier, var han tavs angående sin egen. For betragtet fra officersmessen, og så at sige med dens øjne, var den en bedrøvelig historie. Hvordan var det dog gået til at en løjtnant af husarerne havde ladet sig slå af marken og tilintetgøre af en lille enfoldig, gudfrygtig kreds omkring et nødtørftigt middagsbord?

Gruppe 6

In the yellow house of Berlevaag, Philippa some-times turned the talk to the handsome, silent young man who had so suddenly made his appearance, and so suddenly disappeared again. Her elder sister would then answer her gently, with a still, dear face, and find other things to discuss.

I provstens hus i Berlevåg drejede Philippa undertiden samtalen hen på den strålende, mærkeligt fåmælte unge mand, der var dukket op og igen forsvundet med samme pludselighed. Hendes ældre søster svarede hende da venligt som altid med et roligt og klart ansigt, og ledte samtalen hen på andre ting.

Opsamling

I opsamlingen kan læreren spørge eleverne: At det amerikanske publikum må have forklaret, hvad en fjord er, afspejler sprogets samspil med kultur og samfund – hvilke andre eksempler kan de finde?

Læreren kan bede eleverne give eksempler på gode og dårlige oversættelser (fx tekstning af film) og spørge, hvorfor der udgives nye oversættelser af kendte, gamle klassikere.

Dernæst kan man overgå til en lidt mere traditionel analyse af værket og spørge eleverne: Hvilken funktion har de fire første kapitler? Dermed er de ledt ind på en introduktion til dagens lektie. Eleverne skal læse resten af værket med fordelt læreformål:

Fordel nedenstående 6 analysespørgsmål til grupperne - især det sidste spørgsmål egner sig til elever, der skal udfordres lidt. (Spørgsmålene er udarbejdet af cand.mag. Bent Lystbæk Nielsen: http://bln.vufintern.dk/Dansk/EMNER/ny_side_1.htm).

Gruppe 1

Karakteriser de to søstre: Hvad er deres livsfilosofi? Hvilken opvækst har de haft – forhold til far? Hvordan opfatter de Babette? Hvordan og hvorfor ender deres forhold til deres tilbedere (Löwenhielm og Papin)?
(Husk belæg i teksten)

Gruppe 2

Karakteriser Löwenhielm og Papin og deres forhold til Martine og Philippa. Hvordan udvikler de sig, og hvad lærer de? (Husk belæg i teksten)

Kommenter nedenstående citat:

” General Löwenhielm havde til overmål nået alt hvad han her i livet havde stræbt efter, han stod i en fuldkommen sikker, anerkendt og misundt position. Kun han selv kendte til et forunderligt, et uforklarligt forhold, der slet ikke svarede til hans håndgribelige kår: Han var ikke fuldkommen lykkelig.” (s. 25)

Gruppe 3

Karakterisér Babette: Hvordan udvikler/forandrer hun sig gennem historien – og hvorfor? Hvilken betydning har middagen for Babette? (Husk belæg i teksten)

Kommenter nedenstående to citater:

”I sådanne øjeblikke forstod de at Babette var dyb, langt nede i hendes sind var der undervandsskær, hvorimellem der gik erindringer, lidenskaber og længsler, som de selv slet intet kendte til.” (s. 15)

”Og de folk, jeg nu nævnte, mesdames, var onde og grusomme mennesker. De lod folket i Paris sulte, de undertrykte de fattige og forvanskede lovene, de øvede uret mod dem der ikke kunne forsvare sig. (...) Og dog, mesdames,” fortsatte hun. Jeg rejser ikke tilbage til Paris, nu da disse mennesker ikke længere er der.“

Hun stod uden en bevægelse.

„Forstår De, mesdames,” sagde hun endelig. „Disse mennesker tilhørte mig, de var mine. De var blevet opdraget og uddannet – med større bekostning end De, mine små damer, nogensinde kan fatte eller tro – til at forstå, hvor stor en kunstner jeg er. Jeg kunne gøre dem lykkelige. Når jeg gav dem mit bedste, kunne jeg gøre dem fuldkommen lykkelige.” (s. 37)

Gruppe 4

Find citater i teksten, der beskriver hvordan de opfatter middagsforberedelserne og Babette: Hvordan forholder Martine og Philippa sig til Babettes børn om at lave en fransk middag? – Og hvorfor på denne måde?

Hvordan reagerer de på Babettes forberedelser – og hvorfor?

Hvilken virkning har det, at vi får præsenteret gæstebuddet, som vi gør? Hvilken forbindelse er der mellem Martines og Philipppas fortid og Babettes gæstebud?

Gruppe 5

Hvilken betydning har middagen for deltagerne?

Hvilke konsekvenser har middagen for de forskellige deltagere?

Hvordan bliver gæstebuddet beskrevet – og hvorfor på denne måde?

Hvordan kan middagen så fortolkes?

(Husk belæg i teksten)

Gruppe 6

Et bestemt bibelsk citat går igen flere gange i fortællingen: ”Miskundhed og sandhed mødes, kære brødre”, sagde provsten. ”Retfærd og fryd skulle kysse hinanden”. Senere gentager General Löwenhielm selvsamme citat i sin tale ved middagen. Citatet kommer fra denne salme: <http://da.bibelsite.com/dan/psalms/85.htm>.

Hvordan tolker præsten citatet?

Hvordan tolker Löwenhielm det første gang? Hvordan tolker Löwenhielm det ved den afsluttende middag?

(Husk belæg i teksten)

Anden lektion

I denne time indleder læreren med at tale om remediering – i dette tilfælde overføre fra bog til film - og lytter til elevernes oplevelser. Derefter viser læreren begyndelsen af filmatiseringen af Babettes Gæstebud svarende til de fire første kapitler: Hvordan viser filmen baggrunden for middagen? Hvilke valg har Gabriel Axel truffet i sin remediering af værket?

Filmen kan streames fra mitCFU: <https://kp.mitcfu.dk/CFUFILM1071277>

Derefter arbejder eleverne i de 6 grupper med spørgsmålene, de fik sidste time. De skal være forberedt på at fremlægge resultatet af deres gruppearbejde i timen efter.

Tredje lektion

Læreren danner matrixgrupper, hvor eleverne fremlægger resultatet af deres gruppearbejde.

Derefter ser eleverne filmen færdig, hvor de til stadighed skal registrere de valg, der er foretaget. Når man ikke at blive færdig, låner læreren filmen til eleverne, og de ser den færdig hjemme.

Læreren giver eleverne nedenstående refleksionsspørgsmål om Karen Blixens tekst at overveje hjemme.

1. Hvad er det centrale tema i teksten ”Babettes Gæstebud”?

2. Diskuter, hvordan teksten forholder sig til det at være kunstner og kunstens rolle. I hvilken forstand kan man sige, at gæstebuddet er et kunstværk? Hvilken rolle spiller det som kunstværk i forhold til tekstens modsætning mellem på den ene side afkald, åndelighed og nydelse, kropslighed på den anden.
3. Hvad mener Berlingske med det, som er citeret på forsiden af e-bogen fra mitCFU: "Bag den glitrende fortælling en skarp formulering af, hvad Blixen anså for livets mening?"

Fjerde lektion

Indled timen med at lytte til, hvad eleverne har iagttaget af forskelle mellem skreven tekst og filmatisering. Er de enige i tolkningen?

Lad derefter eleverne diskutere i mindre grupper, hvad man kunne svare på de tre spørgsmål, de skulle overveje hjemme. Afslut med at høre tre elevers svar.

Alt efter klassens niveau og interesser kan man enten gå videre med Brødrene Prices gentagelse af Babettes Gæstebud, arbejde med hedonisme/puritanisme, eller man kan læse om, hvordan man kan tolke gæstebuddet religiøst.

Supplerende materialer

- [Babettes Gæstebud belyser nadveren. Religion.dk](#)
- [Babettes gæstebud med brødrene Price \(1\)](#)
- [Babettes gæstebud med brødrene Price \(2\)](#)
- [Besøg på Rungstedlund - perspektiver på middagen](#)
- [Forslag til arbejdet med Babettes gæstebud. Cand.mag. Bent Lystbæk Nielsen](#)
- [Når en dør smækker i, går en \(køkken\)dør op. Kristeligt Dagblad](#)